

Lukas schreef in geregelde orde

WoordStudie

Wat weten we van Lukas?

Van Lukas als persoon weten we weinig meer dan dat hij een arts was. Paulus noemt hem in Kolossenzen 4:14 immers ‘de geliefde arts’. Verder komen we zijn naam nog tweemaal in Paulus’ brieven tegen, namelijk in Filemon:24 en 2 Timotheüs 4:11. Die eerste Schriftplaats toont ons Lukas als één van de broeders die Paulus tijdens zijn eerste gevangenschap gezelschap hield of bezocht heeft. De tweede Schriftplaats geeft aan dat Lukas de enige was die Paulus tijdens zijn tweede gevangenschap gezelschap hield. Uit de ‘wij-gedeelten’ in het boek Handelingen valt op te maken dat hij Paulus ook op zijn vele reizen heeft vergezeld (Hand. 16:10-17; 20:6-16; 21; 27:2vv.; 28).

Logisch dat Paulus hem waardeerde, en het feit dat hij hem – zoals we zagen – expliciet als arts aanduidt, kan er op wijzen dat Paulus ook van Lukas’ medische kennis heeft geprofiteerd. Paulus had immers een doorn voor het vlees (2 Kor. 12:7), mogelijk een oogafwijking (Gal. 4:15; vgl. 6:11). God nam de doorn voor Paulus’ vlees nooit weg, maar gaf hem tot het einde toe een geliefde arts!

Lukas als schrijver

De Heer heeft Lukas daarnaast ook een omvangrijke *schriftelijke* dienst toevertrouwd: zijn beide geschriften – het Lukasevangelie en het boek Handelingen – vormen ruim een kwart van het Nieuwe Testament! Hij schreef niet alleen in

prachtig, soms literair aandoend Grieks, maar was ook buitengewoon nauwkeurig als het ging om de historische details. Kijk bijvoorbeeld naar de secure datering van de inschrijving onder keizer Augustus in Lukas 2:1-2, en de uitvoerige datering van het eerste optreden van Johannes de Doper onder keizer Tiberius in Lukas 3:1-2. Ook keizer Claudius noemt hij, en wel in Handelingen 11:28.

Geografische en juridische details hadden eveneens zijn interesse, zoals blijkt in Handelingen 16:12, waar hij schrijft: '(...) en vandaar naar Filippi, dat de eerste stad is van dit deel van Macedonië, een kolonie'. Hij hechtte eraan de correcte aanduiding van bepaalde ambtsdragers in de provincie te gebruiken (Hand. 16:22,35), en de filosofen in Athene in hun juiste scholen in te delen (Hand. 17:18). Ten slotte: wie anders dan Lukas gaf er zo'n nauwkeurige beschrijving van een zeereis, inclusief scheepsonderdelen, windrichtingen, en zelfs het 'kenteken' van het gebruikte schip?

Een bijzonderheid van Lukas' woordgebruik

Het moet in een WoordStudie natuurlijk wel over één of meer Griekse woorden gaan. Daarom kijken we nu nog naar twee vrijwel synonieme bijwoorden die in het Nieuwe Testament voorkomen, waarvan me onlangs opviel dat ze uitsluitend door Lukas worden gebruikt. En niet zonder reden: beide woorden – het zijn bijwoorden – betekenen oorspronkelijk 'op een rij', 'op volgorde'; maar in de praktijk volgen daar ook andere betekenissen uit.

Het eerste bijwoord is *hexès*. In Lukas 7:11 staat: 'En het gebeurde *vervolgens*...'.ⁱ In Lukas 9:37 is sprake van 'de *volgende* dag',ⁱⁱ zoals ook in Handelingen 21:1; 25:17 en 27:18.ⁱⁱⁱ

Het tweede, zichtbaar met het eerste verwante bijwoord is *kathexès*. In Lukas 1:3 heeft het de betekenis *in geregelde orde*, oftewel *op volgorde*. In Lukas 8:1 betekent het *daarna, vervolgens*.^{iv} Handelingen 3:24 is een interessante plaats. Daar staat letterlijk: 'En ook alle profeten, van Samuël en de [erop] *volgende* [profeten]^v af'. In Handelingen 11:4 moet Petrus zich verantwoorden tegenover de broeders in Jeruzalem. Dat deed hij door *ordelijk – in geregelde orde dus*, vgl. Lukas 1:3 – uit te leggen wat er precies gebeurd was. In Handelingen 18:23 ten slotte heeft het de betekenis *achtereenvolgens*.

Het zal u duidelijk zijn geworden dat Lukas een heldere, chronologische structuur opmerkte in wat hij mocht doorgeven, en dat hij die structuur ook wilde laten zien in zijn geschiedschrijving. Niet zo vreemd voor een arts, die zijn patiënten ook vaak

naar hun medisch verhaal en het chronologisch verloop van hun ziektegeschiedenis zal hebben gevraagd!

-
- i In dat geval staat er een mannelijk lidwoord voor en moet er een vorm van het Gr. woord *chronos* = tijd achter worden gedacht. Een aantal handschriften heeft eraan voorafgaand een vrouwelijk lidwoord; in dat geval moet er een vorm van het Gr. woord *hèmera* = dag worden aangevuld, en betekent de hele bepaling 'de volgende dag'.
  - ii Hier staat het woord 'dag' specifiek vermeld (vgl. het slot van noot 1) en is er dus geen discussie mogelijk.
  - iii In deze drie plaatsen moet op basis van het vrouwelijk lidwoord steeds het woord 'dag' worden aangevuld.
  - iv Zie de eerste zin van noot 1.
  - v *Kathexès* wordt hier voorafgegaan door een meervoudig lidwoord. Gelet op de vlak hiervoor genoemde profeten moet het woord *profeten* worden aangevuld; vandaar kortweg *opvolgers* in de Telosvertaling.

OudeSporen 2021

